

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros Decretalium, Tomus ...

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus I. Quid, & quotuplex sit exceptio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

QVÆSTIO XXV.

IN TIT. XXV. DE EXCEPTIONIBUS.

2185. **P**ostquam actum est de probationibus in genere, & specie, quibus Actor intentionem, ac petitionem suam firmare potest, & debet in iudicio, ut, quod ab Adversario petit, obtineat; agitur nunc de quibusdam subsidiis jure receptis, quibus Reus contra intentionem Actoris, & probationes ejus, se tueri, ac judicialiter defendere potest; inter ea porrò est *exceptio*, quæ communiter dicitur, *actionis exclusio*, de qua in præsentis titulo.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit exceptio?

2186. **S**upponendum. 1. *exceptionem* derivari à verbo *excipere*, quod idem est, atque *demere*, vel *eximere numero*; & ut sic, idem valet atque *demptio*, vel *exemptio*: in qua Latina significatione dicitur: *exceptio firmat regulam*. Apud Juridicos *exceptio* latè accepta est *defensio*, per quam se Reus defendit ab actore juxta Azon. in summa, *C. de except.* & dividitur in *exceptionem impropiam*, & *propriam*. Improperia, quam alii vocant *exceptionem facti*, alii *exceptionem intentionis*, de qua ff. *h. t. l. 1. in princ. & l. 2. §. illud*, Reo competit, quando nulla Actori competit actio, ut quando sine actione calumniosè petit: cum enim tunc nulla vera sit *actio*, nulla potest dici *actionis exclusio*, proindeque *exceptio* impropria est: & solum dici potest *contra intentionem Actoris defensio*.

2187. **S**upponend. 2. *exceptionem propriam*, quæ appellatur *exceptio juris*, esse *defensionem*, quæ competit Reo contra actionem competentem in eum, & sic vocatur *actionis exclusio*: ut, si petis à me debitum, & ego excipio, *quod remisisti mihi, vel quod fecisti mecum pactum de non petendo, vel quod non venit dies prefixus*: utramque optimè exponit. Molina *tr. 2. D. 60. init.* his ferè verbis: *exceptio, in-*

quit, propriè loquendo, est oppositio, quæ actionem, seu litem aliquam intentanti opponitur: sive lis, & actio ea omnino impediatur, ac cesset, sive non cesset, sed retardetur solum, dummodo tamen intentio, seu fundamentum, in quo actio, & lis fundatur, non negetur: tunc enim propriè non diceretur *exceptio*; sed generali vocabulo appellaretur *defensio*: ut, si Petrus actionem, seu litem adversus Paulum intenet, petens, *sibi solvat centum aureos pro equo*, quem illi vendidit: sanè intentio, & fundamentum hujus actionis est *venditio equi*. Si ergo Paulus reus Petro Actori opponat, *se non emisse ab eo equum*, non propriè dicitur *excipere*: eò quòd intentionem, ac fundamentum actionis neget; sed dicitur, *se defendere*: probatioque ejus, quod opponit, & negat, ad Actorem pertinebit. At verò, si opponat, *se jam solvisse illi pretium*, dicitur propriè *excipere*: quia non negat actionis intentionem, ac fundamentum, sed excusationem objicit, nempe, quòd solverit pretium: & tunc probatio exceptionis appositæ ad Reum spectat.

Suppon. 3. in lite ordine ad *exceptionem* propriè dictam, quandoque intervenire *replicationem*, *duplicationem*, ac *triplicationem*. *Replicatio*, ut declarat. *Specul. tit. de except. §. multum*, est *exceptionis factæ exclusio*, proindeque est quædam *exceptio* competens Actori contra *exceptionem Rei*; illam enim semper opponit Actor. Contra *replicationem actoris datur duplicatio* Reo, sic videlicet dicta, quia Reus *exceptionem duplicat*. Iterum contra *duplicationem Rei datur Actori triplicatio*, & sic in infinitum; *Instit. cod. in princ. de Repl.* Igitur ita se habent ad *exceptionem* *Replicatio*, *Duplicatio*, & *Triplicatio*, ut omnes conveniant in ratione communi *exceptionis*, differant verò, quòd *replicatio*, & *triplicatio* competant Actori, at prima *exceptio*, & *duplicatio* competant Reo. Quibus positis:

Ad

2189.

Ad 2. partem tituli Resp. exceptionem propriè dictam esse multiplicem; alia enim vocatur dilatoria, alia peremptoria, alia perpetua, alia temporalis, alia anomala. *Dilatoria* est, quæ causam differt; *Instit. eo tit. §. Appellantur*; ut si opponas, inquit Lessius l. 2. c. 6. D. 1. *Judicem, non esse competentem, testes infames, actorem excommunicatum.* Unde est triplex: nam quædam est *dilatoria solutionis*, & sapit istam naturam, ut respiciat actionem nimis tempestivè intentatam: & debet opponi ante litis contestationem, sed probari post litis contestationem; proindequæ vocatur *exceptio predestinationis*; quædam *dilatoria judicii*, quæ opponitur propriè ad impediendum judicium ante litis contestationem, & probatur tanquam præjudicialis: ex quo venit expedienda ante litis contestationem: quædam est *declinatoria fori*, quando scilicet Reus opponit, Judicem non esse competentem. *Peremptoria* si appellatur, quia actionem, vel intentionem agentis perimit, seu extinguit: ut, si quis accusatori opponat, *se mandato Principis fecisse, vel ante solvisse*, quod petitur. Unde sicut dicitur terminus *peremptorius* à perimendis dilationibus, teste Sanchez l. 10. D. 6. n. 12. ita dicitur *exceptio peremptoria* à perimenda actione, vel dilatione.

2190.

Perpetua est, quæ perpetuum habet effectum, hoc est, ita semper habet locum, ut nullâ litis parte evitari possit. Cùm verò rem, de qua agitur, seu rem principalem perimat, ad peremptoriam spectat, qualis exceptio doli mali, rei judicata, jurisjurandi, pacti Conventi de non petendo in perpetuum. *Temporalis* dicitur omnis dilatoria, utpote quæ ad tempus actionem differt, proindequæ solum ad tempus utilis est: ut, si convenias me coram Judice *non meo*, & ego excipiam, me non esse de ejus judicio, ac foro. *Anomala* dicitur, quæ non sequitur normam aliarum: quia potest opponi ante litem contestatam, & post litis contestationem: qualis exceptio excommunicationis, exceptio matrimonii, non numeratæ pecuniæ, non numeratæ dotis, & plures aliæ; *Instit. de except. §. appellantur; ubi Speculat. & Hostiens. Præposteratæ* exceptio datur, quando opponitur, aliud judicium debere præcedere, ut quando causa

vel actiones ita se contingunt, ut sequens judicium prematur per sententiam prioris judicii, v. g. si petam à te, quòd divides hæreditatem, & tu excipias, quòd non sis hæres: sunt enim ibi duo judicia, nempe *divisorium hæreditatis, & an sis hæres*; Exceptio pacti habetur l. 3. ff. de rescin. vendit. juxta gloss. ibid. & idem est, atque exceptio facti, seu intentionis, & non juris; unde pactum ibi accipitur pro *facto*; Alex. Scot. V. eod. dixit, ibi sumi exceptionem pro pactione. Sunt etiam exceptiones aliæ odiosæ, ut *Macedonianæ*; aliæ favorabiles, ut *Vellejanæ*, quæ videntur competere ex privilegio Macedoniano, & Vellejano; aliæ *in rem*, aliæ *in personam*, de quibus ff. eod. demum nota, exceptionem *rei judicata* non posse opponi, nisi quando fit super una, & eadem re, & quando est ex eadem re, & quando est ex eadem causa, & eadem persona; quibus positis:

Pro ampliori intelligentia not. 1. de exceptione propriè dicta de rigore loquamur, eam esse quandam inficiationem alicujus conditionis, quæ deberet subesse, ut Actor in petitione sua efficaciter procedat. Cùm enim (si Actor in judicio dicit Titio: *peto à te centum, quos tibi mutuo dedi*) ut actio efficax sit, deberet simul cum veritate dici posse: *peto à te centum, quos tibi mutuo dedi, quos nondum solvisti*; vel, *quia nullo dolo, aut metu te induxi*; vel, *quia tibi nunquam remisit*; aut, *quia nunquam pactus sum, de non petendo*. Si enim Reus excipiendo opponat illi contrarium, v. g. *quia jam solvi*, aut, *quia condonasti, &c.* probata tali exceptione, inefficax redditur Actoris petitio. Nam inefficaciter petit solutionem debiti, cui legitime ostenditur, jam solutum, aut extinctum condonatione, vel aliâ viâ juris legitimâ; nam, ut efficaciter petatur solutio debiti, supponi debet, tanquam conditio necessaria, quòd adhuc extet, nec extinctum sit; si ergo probetur contrarium (quod fit excipiendo, & opponendo, debitum jam esse extinctum) adeoque deficiente dictam conditionem, citra effectum petitur solutio.

Hinc exceptio etiam describitur, quòd sit affirmatio alicujus, v. g. doli, metus, pacti, conditionis, cujus absentia de necessitate requiritur, ut *teneat actio*; ex

Cccc 3

hac

2191.

2192.

hac descriptione statim etiam apparet, quo sensu verum sit, quod dicitur *L. 1. ff. h. t. agere etiam is videtur, qui exceptione nititur; nam Reus in exceptione Actor est.* Si enim Actor, petenti solutionem debiti, ex mutuo contracti, Reus opponat, *jam solutum*, in re asserit adesse aliquid (nempe solutionem jam factam) cujus absentia necessaria est, ut illius debiti solutio efficaciter probetur; secus enim injusta foret petitio solvendi debiti, quod jam solum est; ut igitur Reus efficaciter Actoris intentionem elidat per assertionem jam factæ solutionis; eam probare tenetur; & hoc sensu copioso dicitur, *in se recipere onus probandi*, quod hic idem est, ac *agere*.

2193. Dices: dantur quædam exceptiones (ut *dilatoria*, *fori declinatoria* &c.) quæ nullam conditionem affirmant, cujus absentia necessaria foret, ut firma sit Actoris petitio; deinde, si omnis exceptio affirmaret conditionem, cujus præsentia elidit actionem, nunquam persecutio, qua experitur Actor, foret justa; cujus tamen contrarium dicit Imperator statim in principio *Institut. h. t.* Resp. quod per exceptionem dilatoriam Reus obtineat, actionem differri in aliud tempus: per *fori declinatoriam*, transferri ad alium Judicem; ergo etiam istæ habent, quod excludant actionem, non quidem simpliciter, ut *peremptoria*; sed *ab hoc tempore, vel ab hoc foro*. Ad alterum Resp. dici *justam* civiliter, quatenus jure civili permittitur intentari, salvo tamen jure naturali, favente Reo, ut se defendere valeat, ne scilicet summus rigor juris civilis, seu summum jus, evadat summa injustitia, etiam contra naturalem æquitatem, cujus intuitu exceptiones *Prætoria* dantur.

2194. Not. 2. inter exceptiones dilatorias quasdam esse, quæ dicuntur *declinatoria fori*, & respiciunt *personam Judicis*, & opponuntur illi propterea, quod vel sit incompetens, & jurisdictione careat vel in Reum coram illo conventum: vel in causam, aut rem, super qua litigatur, *L. ult. ff. de jurisdic.* & constat ex tit. 2. de foro Compet. hoc libro; vel, quod sit suspectus parti, seu Reo convento, quæ exceptio dicitur *exceptio recusationis*; de qua hic

agimus à n. 2900. & constat ex *L. Apertissimi 16. C. de judic.*

Alias, quæ respiciunt *personam Litigantis*, eo fine, ut repellatur ab agendo, quando scilicet non habet legitimam personam standi in judicio, de quo diximus tit. 2. à n. 15. alias, quæ respiciunt *personam Procuratoris*, repellendo illum propter defectum aliquem, v. g. quod sit inhabilis ad tale munus; vel quod careat mandato legitimo; alias denique, quæ respiciunt *causam*, ut si Reus Actori opponat exceptionem spoliationis, consequenter ei respondere non teneatur, ante factam restitutionem; vel, quod dies necdum venerit, quod libellus ineptus sit, quod lis adhuc pendeat, &c.

Not. 3. inter exceptiones quasdam esse *personales*, alias *reales*, ut colligitur ex *L. Exceptiones 7. ff. h. t.* *Personales* sunt, quæ Personæ dantur, eamque non egrediuntur; ideoque hæredibus excipientis non conceduntur, multoque minus extraneis personis, puta fidejussoribus ejusdem; *reales* verò, quæ rei coherent, eamque sequuntur; ideoque etiam transeunt ad hæredes, & fidejussores, iisque competunt; ut est exceptio rei judicæ, doli mali, quod metus causa factum est, item pacti in rem, sive ut nullo modo debitum petatur, *cit. L. junct. gloss. margin.*

Not. 4. præter dictas exceptiones, adhuc in dicta *L. Exceptiones*, afferri alias quatuor, quæ quidem *personales* esse videntur, quia certo personarum generi dantur: ratione tamen materiæ, *mixta* rectius dicuntur; quia non intuitu solius personæ, sed etiam ratione causæ dantur, & competunt. Prima est exceptio *Senatus consulti Vellejani*, per quam succurritur mulieribus, si per suam intercessionem, seu fidejussionem lædantur, toto tit. *ff. & C. de Senatusconsulto Vellejan.* eaque etiam fidejussoribus competit, *cit. L. 7. & L. si mulier 16. §. si ab ea. ff. ad Senatusconsultum Vellejan.* Secunda *exceptio operarum*, quas Patronus liberto suo in manumissione ejus imponit, eaque datur liberto, ejusque fidejussoribus, ut non teneantur eas operas præstare, quippe quæ onerandæ libertatis causâ sint impositæ, *cit. L. 7. ff. h. t. & L. 1. §. qua oneranda, & 2. exceptionem, ff. quarum rerum actio, &c.*

2197. Tertia est, quæ datur filiofamilias, sine consensu patris, mutuum accipientis ex *Senatusconsulto Macedoniano*; si enim ex eo conveniatur, & ipsi, & fidejussori ejus competit hæc exceptio, cit. L. 7. quarta exceptio *restitutionis in integrum* competens Minori 25. annis; nam, & hæc mixta est, & datur etiam ejus fidejussori, si is dolo Adversarii deceptus sit; secus si sui facilitate, cit. L. 7. junctâ gloss. V. *idem* dicitur, juxta L. *in causa* 16. ff. de *Minorib.* aliæ denique dicuntur *civiles*, quod inductæ sint à jure civili, ut juramenti, rei judicatæ, fori declinatio, &c. aliæ *Prætorie*, quod à Prætoribus propter naturalem æquitatem, ut exceptio doli, metus, &c.

ARTICULUS II.

De quibusdam exceptionibus in particulari.

2198. **A** Gemus hic solum de illis, quas ipse Imperator in *instit. h. t.* proponit, ut appareat naturalis æquitas *Exceptionum*, quibus Reis in judicio conventis subvenitur; cum enim sæpe contingat, quod quis metu coactus, dolo inductus, vel errore lapsus, alteri quid promittat; & super eo præstando in judicio conveniatur, succubitur in causa contra naturalem æquitatem, nisi ei concessum foret, Actori opponere metum, dolum, errorem, quo stante multum infirmari potest actio; & Reus ex æquo se tueri; merito ejusmodi exceptiones adinventæ sunt, ut cuique jus suum indemne servetur; vel, si læsum est, reparetur; id, quod proprium *justitiæ*, cujus Sanctas leges in judicio defendere, ac observare, vi sui muneris, in conscientia tenetur; his præmissis:

2199. Quinquè species exceptionum loco cit. enumerantur. 1. est exceptio, *quod metus causa*; quod contingit, cum in judicio aliquid à Reo petitur ex aliquo actu positivo, vel negativo, ad quem injustè coactus est metu gravi, coactione conditionatâ, pluribus expositâ l. 4. *decret. à num.* 389. Circa istam exceptionem not. hanc non concedi filio contra parentem, in cujus potestate est; sic enim habetur in L. 4. §.

fin. ff. de doli mali, & metus except. ibi: *ilud sciendum est, hanc exceptionem de Metu cum objicere debere, qui metum non à parente passus est, in cujus fuit potestate.* Deinde exceptio doli, & metus causa æquiparantur in jure, quoad vim excipiendi, ex dict. L. 4. §. 29. *Metus causa exceptionem Cassius non proposuerat, contentus doli exceptione, quæ est generalior: sed utilius visum est, etiam de metu opponere exceptionem; sed exceptio doli non datur erga parentem: ex cit. L. 4. §. 16. ibi: si autem non ex peculiari causa de dolo excipiatur; tum de eo duntaxat excipi oportet, qui admissus sit in ipso negotio, quod geritur: ergo nec datur exceptio quod metus causa contra parentem. Unde, quando dicitur, exceptionem doli non competere filio contra parentem, non est propterea, quod pariat infamiam juris; sed quod etiam quandam boni nominis fugillationem apud homines, ut constat ex cit. L. 4. §. 11. ibi: *adversus parentes, patronosvè, nequè doli exceptio, nequè alia quidem, quæ Patroni, Parentisvè opinionem apud bonos mores sugillet, competere potest; opponere autem, aliquid per parentes injusto metu à filio extortum esse, sugillat famam eorum apud homines; ergo.**

2200. Altera species exceptionum inibi adductarum est *exceptio doli mali*; propter quem Reo (si fortasse læsus est in contractu, qui tamen propter interventum doli non sit ipso jure nullus) succurritur, rescindendo ejusmodi contractum, probato dolo; quia verò *sine dolo malo potest aliud agi, aliud simulari*, ut habetur L. 1. ff. de *dolo malo*, sicut faciunt, qui per hujusmodi dissimulationem tuentur sua, vel aliena; ex simulatione non rectè probatur dolo; *hunc enim ex indicibus perspicuis probari convenit*, ut dicitur L. 6. C. de *dolo malo*. Cæterum, qui æquitate defensionis infringere actionem potest, exceptione doli mali tutus est per L. 12. ff. de *doli mali except.* & ideo vocatur exceptio *generalis*, & latissimè patet; opponique potest non tantum, si ante actionem intervenit; sed etiam, si in ipsa intentione actionis. Tametsi autem actio de dolo malo infamet Reum, *se exinde condemnatur*, ut dicitur L. 1. ff. de *his*, qui notantur infamiâ; non